

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 23. — Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

як способів їх використання у самостійній роботі чи взаємодії вчителя і учня. Наприклад, учитель запевняє школяра, що визначальним засобом навчання є інформація, яку можна отримати з різних джерел та опрацювати різними способами. Встановлюючи за допомогою тестів, комп'ютерних технологій стан та особливості ефективного опрацювання інформації, учень свідомо обирає її носія та спосіб вивчення, визначає наслідки, до яких має дійти в певний проміжок часу. Таким чином, почуття незадоволення своїми знаннями, невпевненості змінюються на почуття самоповаги учня та впевненості в тому, що свою долю людина вирішує сама і надії, що в будь-який момент їй допоможе вчитель. Такий емоційно-привабливий навчальний процес забезпечує формування стійких навчально-пізнавальних потреб не стільки в оцінках, скільки в результатах та різних видах пропонованої вчителем діяльності, яка дає змогу почуватися в ролі учня як дорослої, відповідальної людини.

На заключному етапі організаційної та навчальної діяльності вчитель констатує позитивні особистісні зміни кожного учня та сприяє соціально-психологічному вдосконаленню сформованих надбань у позаурочний час.

Одержано редакцією 22.05.2002.

УДК: 37.025:373.31
ХРОЛЕЦЬ

О.І.

ВИХОВНИЙ І РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УРОКІВ ЧИТАННЯ

У період соціально-економічних перетворень у нашій державі постали проблеми реформування системи освіти. У проєкті Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті наголошується, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування поколінь, здатних навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільств.

Вихід української освіти на якісно новий рівень визначив сучасні гуманістичні ідеали виховання, котрі мають стати не тільки основою для відродження високих духовних якостей нації, а й ядром змісту початкового навчання, яке перетворюється із соціально-детермінованого в особистісно орієнтоване, мета якого – різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування життєвих ідеалів, задоволення інтересів і потреб. Важливе місце в морально-естетичному вихованні дитини належить художній літературі як мистецтву слова і як навчальному предметові. Саме на уроках читання, при створенні відповідних умов, відбувається процес становлення майбутнього громадянина, закладаються основи особистості, визначаються її ціннісні орієнтації та моральні якості. Літературні заняття покликані ввести маленького читача у світ прекрасного, залучаючи до національного й світового мистецтва слова, сформувати потребу в читанні, виховати інтерес до мови художніх творів, високі естетичні смаки, вміння творчо сприймати прочитане.

У „Концепції літературної освіти” зазначається, що читання, як навчальний предмет, є основою в оволодінні рідною мовою в початкових класах, а тому, „саме тут у процесі читання, як одному з видів специфічно-людської мовно-мислительної діяльності найлегше залучати читача до нових понять, думок, ідей” [2, 5].

Поєднання пізнавальної й естетичної функцій художньої літератури спроможне зробити читання не лише засобом пізнання навколишньої дійсності, розумового розвитку школяра, а й формування високих морально-естетичних ідеалів, активної життєвої позиції. Вчитель у своїй діяльності повинен чітко уявляти ті якості особистості, які він намагається сформувати в учнів, відобразити цю мету в конкретній програмі своєї діяльності під час роботи з дітьми, намітити й систематично здійснювати вплив у навчально-виховному процесі. Якщо педагог досягає мети, то його вплив перетворюється у внутрішній стимул розвитку, в процесі якого збагачується психічне життя дитини, виникають нові моральні уявлення, поняття, потреби, інтереси, що ведуть до нових видів її діяльності.

Великі можливості реалізації принципу гуманізму закладено в змісті підручників із читання для 2/3-3/4 класів трирічної та чотирирічної початкової школи (автори Н.Ф. Скрипченко, О.Я. Савченко, Н.Й. Волошина), де більшу частину всього матеріалу становлять тексти морального змісту. У них передано ідеї свободи, рівності, національної та людської гідності, шанування родинних зв'язків, формування працелюбності, вірності обов'язку, потреби здобувати знання, ставлення до свого життя та життя інших людей тощо.

„Читанки” побудовані за жанровим, авторським, естетично-художнім та ідейно-тематичним принципами. У них містяться 9 основних розділів, які вивчаються протягом навчання в 2/3-3/4 класах і перекликаються своєю тематикою. Добір літературних творів здійснено з урахуванням вікових особливостей учнів молодших класів і доступних їх розумінню.

Підручники з читання, до яких включені твори різних жанрів (оповідання, байки, вірші, народні й літературні казки, легенди, притчі, нариси про письменників, композиторів, художників, а також

загадки, прислів'я, веселинки, приказки, скоромовки, дитячі пісні, колискові, ігри, мирилки, описи народних звичаїв та обрядів та інш.), багаті на емоційне забарвлення, насичені науково-пізнавальним змістом, реалізують завдання першооснов літературної освіти. Так, у підручнику для 4 класу чотирирічної та 3 класу трирічної початкової школи міститься значна кількість творів, що належать до усної народної творчості. У них втілена споконвічна народна мудрість, доступна й повчальна для молодших школярів. Ці твори допомагають виховувати в дітей гуманістично-ціннісні орієнтації (доброту, чуйність, людяність, турботливість, справедливість, милосердя, працелюбність, щирість, співчуття, доброзичливість, взаємоповагу, чесність, порядність та інш.), якими вони керуватимуться у процесі своєї життєдіяльності.

Чільне місце у фольклорному жанрі посідають українські народні казки („Кирило Кожум'яка”, „Бик та заєць”, „Казка про липку й зажерливу бабу”, „Кривенька качечка”, „Кобиляча голова”, „Хитрий півень”, „Калиточка” та ін.), які є найулюбленішими й найпопулярнішими творами серед дітей. У казках закладено значний виховний потенціал, під їх впливом виникають різноманітні почуття та переживання. Кожна казкова оповідь має надзвичайну емоційну силу впливу на маленького читача, несе в собі позитивний емоційний заряд, здатний викликати позитивні емоційні стани, які спонукають до активної діяльності. Через казку світ постає зрозумілішим, привабливішим та захоплюючим. Відчута читачем естетична радість від сприйняття літературного твору розвиває в ньому глибокий інтерес до інших творів.

Непересічність виховного значення казок пояснюється багатим арсеналом їхніх художніх засобів, які легко сприймаються дітьми, надовго запам'ятовуються. Казки насичені прислів'ями, приказками, загадками, піснями, сновидіннями, повір'ями, лічилками, скоромовками, нісенітницями тощо. Їхня лексика відповідає особливостям наочно-образного мислення молодших школярів.

На прикладах казкових героїв діти вчаться об'єктивно оцінювати свою поведінку та дії інших людей. Через художні образи маленький читач пізнає навколишній світ, долучається до сфери людських стосунків. Казкові сюжети побудовані на протиставленні добра і зла, їх боротьбі, обов'язковому утвердженні добрих начал, містять яскраві приклади гуманних та антигуманних стосунків, моральних і аморальних вчинків. Засуджуючи зло, переборюючи життєві труднощі, викриваючи жорстокість, казки закликають до перетворення світу на засадах людяності й краси, на засадах гуманізму. Як стверджував В.О.Сухомлинський, казка – свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки.

Молодший школяр читає переважно на уроці, тому важливе значення має вміння вчителя так організувати роботу над текстом, щоб максимально використати його навчальні, виховні й розвивальні можливості. Значна увага на уроках читання приділяється роботі за змістом казки. Можна виділити такі етапи такої роботи:

- малювання за змістом казки (стабілізація образів первинного сприймання у формі малюнка);
- відображення сприйнятих дітьми образів у мовленні (бесіда за змістом дитячих малюнків, словесне малювання);
- повторне читання (розповідання) казки;
- змістовий аналіз казки.

У процесі аналізу казок застосовуються проблемно-пошукові та емоційно-образні стимули. Перші передбачають створення педагогічних ситуацій активного обміну думками, дискусії, суперечки. Відбувається колективний пошук правильного розв'язування поставленої проблеми.

Суть емоційно-образного стимулу полягає в активному входженні у внутрішній емоційний стан казкового героя, у визначенні мотивів його діяльності. При цьому моральні цінності розглядаються з позиції художнього образу, який здатний викликати в школярів співпереживання, стан ототожнення. Активне сприймання літературних творів, уміння зайняти позицію героя є своєрідним регулятором поведінки дитини.

Під час бесід використовуються описово-ілюстративні, оцінні (потребують розгорнутої мотивації), проблемно-пошукові запитання та завдання:

- Яка головна думка казки? Чи знаєте ви інші казки, подібні до цієї за головною думкою?
- Знайдіть у розділі „Усна народна творчість” прислів'я, яке відповідає головній думці цієї казки.
- Складіть розповідь про казкового героя, який вам найбільше сподобався.
- Що у цій казці схвалюється, а що засуджується? Свої міркування підтверджуйте рядками тексту.
- Які позитивні риси характеру, на вашу думку, мають головні герої казки?
- Які риси характеру висміюються в казці?
- Які казки вам подобаються? Чому?
- Яку кінцівку до казки дібрали б ви? Чому?

Така робота сприяє підвищенню рівня емоційно-пізнавальної активності, розвитку пам'яті, мислення, уяви молодших школярів.

Малювання за змістом уперше прослуханої казки використовується лише на початкових етапах роботи, для стабілізації первинного сприймання казки та вираження дітьми за допомогою художніх

засобів своїх почуттів, думок, переживань. Малюнки допомагають у доступній для учнів формі відобразити власне ставлення до прочитаного, доповнюють роботу над образами казкових героїв. Поступово акцент переміщується з графічних способів стабілізації образів на словесні способи вираження ідейного та образного змісту, роботу зі словом, над виразністю мовлення.

Читання є процесом пізнання світу через мову, а саме через слово, його усвідомлення, переживання на його основі уявлень, які є матеріалом для утворення нових понять, що приводить до духовного збагачення особистості. Слово має велику силу узагальнення і здатне передавати найтонші рухи душі, відображає не тільки те, що можна побачити й почути, а й відчути.

Однією з умов повноцінного сприймання художньої літератури В.О.Сухомлинський називав виховання чутливості до слова, його смислової та звукової природи, образності: „Дитина не побачить краси навколишнього світу, якщо вона не відчула краси слова, прочитаного в книжці. Шлях до серця і свідомості дитини йде з двох сторін, на перший погляд, немовби протилежних: від книжки, від прочитаного слова до усної мови і від живого слова, що ввійшло в духовний світ дитини, до книжки, читання, написання” [5, 194].

Уроки читання покликані сформувати в дитини дбайливе ставлення до слова, вміння розрізняти відтінки його значень, відчувати красу художнього світу, створеного письменником. Без цього література не виконуватиме свого головного призначення – бути джерелом естетичної насолоди, відкривати маленькому читачеві поезію оточуючого світу, розуміння прекрасного в житті.

За словами В.О. Сухомлинського, читання – це віконце, через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе. Воно відкривається перед дитиною лише тоді, коли поряд із читанням, одночасно з ним і навіть раніше, ніж уперше розкрита книжка, починається копітка робота над словом, яка повинна охоплювати всі сфери активної діяльності, духовного життя дітей – працю, гру, спілкування з природою, музику, творчість. Без творчої праці, що створює красу, без казки і фантазії, гри і музики неможливо уявити читання як одну зі сфер духовного життя дитини [5, 194].

Сила впливу художнього слова кращих літературних творів визначається не лише тим, що вони правдиво в образах моделюють різні сторони і грані дійсності, а саме через те, що вони гуманістичні за своєю суттю.

Отже, уроки читання, тісно пов'язані з життям, містять значний потенціал для розвитку особистості дитини, формування її ціннісних орієнтацій та моральних якостей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Введення дитини у світ українських народних казок // Початкова освіта. – 1999. – №40. – С. 3.
2. Волошина Н., Пасічник Є., Скрипченко Н., Хропко П. Концепція літературної освіти // Початкова школа. – 1994. – №6. – С.3–21.
3. Мельник А. Казка – свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки // Початкова освіта.– 2000. – №9. – С. 2.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: Проект. – К.: Шкільний світ, 2001.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти Т. – К.: Рад.школа, 1977. – Т.3. – 659с.

Одержано редакцією 18.04.2002.

УДК:378. 03: 81. 373
МОРОЗ

Л.В.

ПРОБЛЕМА ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ ЯК РОЗВИТОК РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ.

Як відомо, при навчанні іноземним мовам найскладнішим процесом є засвоєння лексики, як розвиток розумової діяльності. Разом з тим без міцного оволодіння раціонально відібраним словниковим мінімумом неможливе ні читання літератури за фахом, ні вміння вести бесіди на побутові, суспільно-політичні і професійні теми. Щоб досягти здійснення мети, поставленою програмою по іноземних мовах для немовних вузів, першочерговим і невідкладним завданням, на наш погляд є створення й опублікування галузевих словників-мінімумів (відповідно до широкого профілю вузу), а також розробка науково-обґрунтованої системи вправ для надійного оволодіння цим мінімумом. Крім того, усі підручники, навчальні посібники, лабораторні роботи й інші навчальні матеріали повинні бути приведені у відповідність з цим мінімумом і спрямовані на його міцне засвоєння. Як показує аналіз діючих підручників і навчальних посібників, вони містять багато маловживаних слів і невелику кількість часто уживаних лексичних одиниць [4].

Принципи добору лексичного матеріалу для словників-мінімумів розроблені з вичерпною докладністю[11-17]. Останнім часом з'ясувалось, що з 7—12 пропонованих дослідниками принципів і критеріїв добору лексики цілком достатніми й ефективними виявилися два: принцип частотності, що

ЗМІСТ

Вступне слово.....	3
Малафійк І.В. Системний підхід у дидактиці.....	4
Коновалова В.Б. Комунікативність як один з виразників системно-розвивального підходу під час вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі.....	9
Шевчук О.А. Системний підхід у реалізації програми “Основи валеології”.....	11
Пеньковська Н.М. Рефлексія як новоутворення молодшого шкільного віку.....	13
Іванова Л.І. Літературна освіта молодших школярів у системі розвивального навчання.....	16
Воронюк І.В. Розвиваючі психологічні засоби стимулювання творчості молодших школярів.....	18
Єдімент Л.І. Застосування музичних редакторів в умовах системно-розвивального навчання учнів середніх класів.....	21
Поніманська Т.І. Філософсько-педагогічна сутність гуманістичного виховання.....	23
Пальчевський С.С. Розвиваючі основи контролю і оцінки сугестопедичної навчальної діяльності.....	26
Дичківська І.М. Система розвивального навчання О. Декролі як інноваційна педагогічна технологія.....	29
Максим’юк С.П. Суть, передумови та етапи становлення системи розвивального навчання.....	32
Бєлова С.А. Проблеми розвивального навчання в теорії та практиці німецької реформаторської педагогіки початку ХХ ст. (“педагогіка особистості”).....	34
Бандура Р.Р., Рудь Г.В. Розвивальне навчання в історичному аспекті.....	38
Хролець О.І. Виховний і розвивальний потенціал уроків читання.....	41
Мороз Л.В. Проблема засвоєння лексики як розвитку розумової діяльності студентів.....	43
Галатюк Ю.М. Проектування творчої навчальної діяльності з фізики як система дидактичних задач.....	47
Малафійк І.В., Опанасик А.В. Окремі шляхи реалізації продуктивного навчання у системі підготовки майбутнього спеціаліста.....	51
Остапчук М.В., Бабійчук Т.П. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу.....	54
Суботіна Ю.А. Сприйняття геометричних образів учнями 5-6 класів на уроках математики за допомогою візуальних засобів POWER POINT.....	58
Малафійк О.І. Про організаційно-педагогічні заходи з розвитку уяви та образного мислення у школярів на комп’ютерній основі.....	60
Пікалова В.В. Педагогічні можливості використання макроконструкцій у пакетах динамічної геометрії.....	61
Семенюк М.П., Степанюк С.В. Оптимізація корекційного навчання молодших школярів із загальним мовним недорозвитком.....	64
Оксенюк О.В. Духовний розвиток – системоутворюючий чинник гуманітарних знань.....	67
Мунтян С.Г. Методологічний аспект навчання студентів іноземних мов.....	69
Соколовська С.В. Рухливі ігри на заняттях з іноземної мови в дитячому садку.....	71
Редько В.Г. Визначальні тенденції в конструюванні змісту шкільного підручника іноземної мови.....	75
Поривай С.Д. Творчий розвиток особистості школяра засобами музичного мистецтва.....	78
Швидків Г.Р. Дидактичні принципи вокального навчання студентів музично-педагогічних факультетів вищих закладів освіти.....	82
Кіндрат В.К. Проблема сенситивних періодів онтогенезу молодшого школяра у фізичному вихованні.....	85
Вербець В.В. Теоретичні основи формування соціологічної культури молоді.....	87
Фіщук В.Г. В.О.Сухомлинський про самовиховання підлітків.....	90
Терешко Л.В. Актуальність проблеми формування загальнолюдських цінностей особистості.....	92
Цюлюпа С.Д. Культура вільного часу студентів.....	95
Граб О.В. Вирішення проблем освіти у вихованні молоді через організацію дозвілля.....	99
Середович В.В. Розвиток пізнавальної активності молодших учнів на основі поєднання навчання з образотворчою діяльністю.....	101
Степанець Л.І. Удосконалення мовленнєвої діяльності школярів в умовах гурткової роботи школи.....	104
Новоселецький М.Ю., Янцур М.С., Дем’яненко І.О., Федорова І.Л. До проблеми адаптації студентів-першокурсників рівненського державного гуманітарного університету.....	105
Бондаренко М.І. Активізація навчального процесу у вищому навчальному закладі через самостійну роботу студентів.....	113
Сілков В.В. Дякі аспекти створення концепції теоретико-методичних основ особистісно-зорієнтованого навчання математики молодших школярів.....	117
Ікуніна З.І., Трубник І.В. До питання формування розумових операцій у дошкільників при проведенні дидактичних ігор та занять.....	121
Семеног О.М. Формування мовної особистості майбутнього вчителя.....	125
Дронова О.О. Психолого-педагогічні умови розвитку дитячого малюнка засобами казки.....	130

Іванова А.В. Проблема формування національної самосвідомості молоді в системі розвиваючого навчання.....	134
Огурцова С.В. Особливості занять ліпленням у контексті “Базового компонента дошкільної освіти в Україні”.....	137
Джура О.Ф. Основні наукові принципи Б. Яворського у вченні про ладову організацію музичного мистецтва.....	140
Гаврилова Г.П. Літературна підготовка майбутніх учителів-словесників в умовах національного відродження (народознавчий аспект).....	144
Герман Н.В. Безпека життєдіяльності дитини у педагогічних поглядах М.М. Коцюбинського.....	148
Водолага Н.В. Добір методів навчання в роботі з дітьми різного віку.....	150
Ярмак Т.М. Деякі питання підвищення ефективності індивідуальних занять з фортепіано.....	155
Журба Л.В. Навчання домашнього читання англійською мовою на комбінованих факультетах (англійська мова як друга спеціальність).....	160
Георгян Н.М. Ритміка як засіб розвитку рухової культури дітей старшого дошкільного віку.....	166
Маркус Н.В. Особливості застосування інформаційних технологій як засобу гуманізації навчання молодших школярів.....	171
Гумінська О.О. Розвивальне навчання на уроках музики.....	173
Відомості про авторів	177

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор збірника наукових праць Малафіїк І.В.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.08.2002 р. Підписано до друку 31.10.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 25,65. Обл. вид. арк. 26,54. Замовлення № 15/1. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. —
Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20